

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİNDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Emine HALIÇINARLI

D.E.Ü., Buca Eğitim Fakültesi - İZMİR

ÖZET

Bugünden geleceği görmek isteyen toplumlar “yaratıcı kimliğin” öğretimini dikkatle ele alarak sağlayabileceklerdir. Bu gereği görebilme; kişisel caba ya da deneyerek zaman içinde bilinçlenmek yerine eğitimin alındığı sırada kazanılması ile yakından ilgilidir.

Toplumumuzun sanat ile kuracağı yegane bag durumunda kalan sanat derslerinin uzun yıllar eğitim sistemi içinde bulunmasına karşın; kazandırdıkları ve yansımalarının örgün eğitimden geçmiş kitlede hedeflenen davranışlara yeterince dönüşmediği görülmektedir. Yapılan uygulamalar bir ürün beklentisi içinde teknik ya da sanatsal beceri olarak görülmekte bireyi bütünden kapsamamaktadır

Sanat eğitimcisi yetiştiren kaynak “sanatçı mı-sanat eğitimcisi mi ?” ikilemine düşmeden ,sanat ve eğitimden tasarrufa gidilmeden başarabilecek bir model ortaya koymalıdır.

Anahtar Sözcükler: Sanat eğitimi, Yaratıcı kimlik, Hedef, Öğretmen yetiştirme modeli

ABSTRACT

Studying of creative identy must be taken care by society who want to see to do future. Seeing this fact deals with gaining it during the education instead of personal effort.

Although art lessons has taken place in aducation system for a long time , it could not be succeed in educated people. The practices which made are beeing seen as a technical or art ability.

Are reserachers who art trainer artist or art teachers? It is a conflict but we should make a model which does not compensate from art education.

Key Words: Art Education, Creative identity, Target, The Model of Growing Up a Teacher

GİRİŞ

Eğitim ve sanat kendine has disiplinleri, farklı amaçları olan alanlardır. Ürünleri ölçebilmek ise kendi disiplinlerinde geliştirilmiş bilgileri gerektirmektedir. İkisinde de sonuçları hemen almak mümkün olmayabilir. Zaman ve emek harcamasını gerektirir. Etkileri ve ürünleri yıllar sonrayı da kapsayabilmekte; insanı, toplumu, evreni ve çağları etkilemektedir. Bu etkilenme durumları tepkilerde topladığında ise yenileri geliştirilmektedir. Bu durum benzer kılınmak amacıyla ele alınmasa da iki alanı birleştiren konu ortaklığı yadsınmamaktadır. Özünde yatan ortak eleman “insan”dır. İnsan yaşam savaşında ayakta kalabilmek için bu iki alana da gereksinim duymuştur.

Duyuşsal, sezışsel, ruhsal yanıyla iki alanı bir noktada kapsayan zihinsel sürecin yalnız düşünceyi kapsamadığı yada yalnız bilişsel alana ait olmadığı kabul edilmektedir. “Yaratma”daki ortak sürecin sadece ifade dili farklı olmaktadır. Ancak, sanatsal yada düşünsel yaratmayı kuşatan “yaratma”dır. Sanat eğitiminde bu durumu birbirine yeğ tutmadan, bireyin zihinsel sürecini bir bütün olarak “varetmenin” yolları aranmalıdır.

İnsanı tüm yönlerini keşfetmeye yönelten yanıyla kişiliğinde, geniş anlamda toplumun yaşama bakışında etkili olan sanat eğitiminin zihinsel, duyuşsal, devinsel uygulamaları onun birçok alan ile ilgili olmasını gerektirmektedir. Çocuğun somut düşünceden kavramları yaratmaya geçişinde araç olmaktadır. Yaratıcılığın yalnız sanat için değil, sanat dışında da kullanılabilmesine zemin hazırlamaktadır. “Sanatsal yaratma”nın uygulandığı yerlerde “yöntem” araştırmalarının gereği de burada yatmaktadır. Ancak sanat

eğitimi, yalnız kuramsal sorunlarla değil, sanatın ve estetiğin yaratıcı düşünceden ürün vermeye ve eleştiriye kadar uygulamadaki tüm sorunları ve bunların çözümleriyle de yakından ilgilidir.

İnsan yetiştirme içinde sanatın gerekliliğine inanılmakla birlikte, yeterince önem verilmemektedir. Uygulamalarda somut ürün beklentisiyle eşdeğerde tutulan bir yargı nedeniyle teknik yada sanatsal beceri olarak görülmüştür. Resim yapabilme yada notaları tanıyıp, bir müzik aleti çalabilme yaklaşımları içinde yalnız eylemsel olarak düşünülmüştür. Kullanılan yöntemlerinde bunu desteklediği görülmektedir. Oysa yaratıcılığın bir süreci vardır ve bu süreç bireyi tüm yönleriyle kapsamaktadır. Bu anlamda eğitimci, sürecin içindeki bireysel farklılıkların farkında olarak etkili yöntemleri araştırarak saptanan amaca en uygununu bulma gereksinimi ve becerisi içinde olmalıdır. Sanatın ifade dilini anlayan öğretim yöntemine uygulamanın üstesinden de gelebilecektir. Çünkü o; iyi bir gözlemcidir, araştırmacı ve birikimcidir. Duygularla değil, mantık ve duyarlılık içinde yaklaşabilecektir. Bu yönleri ile eğitim-öğretim ortamı içinde özel ve anlamlı bir yeri bulunmaktadır.

Sanat eğitimcisi değişen dünya karşısında öğrenimi sırasında edindiklerinin üzerine dikkatli bir gözlemlerle yenilikleri ekleyebilmeli, alanı dışında olup bitenleri izlemeli ve ilgi kurabilmelidir. Neyi ne için ve hangi yöntemle neden kullandığını bilimsel bir yaklaşımla ele alabilmeli, kendi durumunu birçok açıdan görebilmelidir. Ancak sanat eğitiminin kuramsal temellendirilmesi üzerine yapılan çalışmaların yansımaları sınırlı olmaktadır. Yanı sıra sanat eğitiminin ders programları arasındaki, başka alanlara yardımcı ders anlayışı seçmeli dersler arasındaki durumu da sürmektedir. Oysa güzel sanatlar eğitimi yetenekli yada ilgi duyanın değil her bireyin gereksinim duyacağı bir alandır. Ancak programında bireyi bütünden kapsayacak biçimde ele alınması gerekmektedir. Kaynağını oluşturma sorunu ise eğitim fakültelerince çözülmek durumundadır.

Kimi hangi amaçlara göre nasıl eğitip ne şekilde değerlendireceğiniz sorunları, sanat eğitimi almasını hedeflediğiniz bireyleri kapsadığı gibi onları yetiştirecek uygulayıcıları da aynı bağlamda kapsamaktadır. Bir başka anlamda beklenecek sonuç, beklentiyi gerçekleştirmekle görevli olanın donanımı ile yakından ilgilidir. Mesleki beceri ile birlikte olan hakimiyetinin belirleyiciliği göz ardı edilemeyecektir. Teknoloji etkisi altındaki bireyin, imgesel ve kavramsal düşünmenin yanı sıra estetik ifadeye yatkın bir kimliği kazanabilme sorunu karşısında akılcı, duyarlı ve araştırmacı kişiliklerin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bireydeki oluşum yada tavrın artistik aktivite olarak biçimlenmesi rastlantıya bakılmadan sistemli bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Yetenekli çocuktaki yada gençteki ayrıcalıklı durumun nedeni ve sayılarını arttırmanın nasıl başarılacağı konusunu her zaman göz önünde bulundurabilecek yeteneğe sahip adaylar yetiştirilmelidir. Bu önlem karşısında; aktif yargıya varabilen, etkili öğretim yöntemleri uygulayarak geliştirebilen öğretmen kimliği her yönü ile "güçlü toplum" beklentisinin güvencesi olacaktır.

Eğitim, öğrenme, öğretim gibi genel kavramların sanatın kendine özgü yapısı, süreci ve işleviyle ilişkilendirilmesi ile oluşacak ayrıntılı çalışmaları özümleyerek yetişmiş

bir sanatın eğitimcisi alanına hakimiyeti ile sistemi de zorlayacaktır. Meslek içindeki bu anlamlı yer alışı yanı sıra Eğitim Fakülteleri ve Milli Eğitim Sistemi ile kurulacak ilişkiden çıkacak ses, kaygısını duyduğumuz kültürel yozlaşma ve çöküntünün daha da büyümesine engel olabilecektir. Bugünkü izlenimler bu ahengi gerekli kılmaktadır.

Sanatın toplumların geleceğini belirleyen gerçeği karşısında; sanattan yada eğitimden tasarrufa gidilmeden başarmanın yollarını arayabilmek, böyle bir modelin ortaya konmasıyla gerçekleşecektir. Sanat eğitimcisi yetiştiren kaynağın “sanatçı mı- sanat eğitimcisi mi?” ikilemine düşmeden sanatın üreticisi ve eğitimcisi olabilme durumunu gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Sanatla kurulması gereken anlamlı bağda belirleyici rolü olabilecek olanın öncelikle bu bakış açısı içinde biçimlenmesi gerekmektedir. Rollo May “Yaratma Cesareti”nde “güçlü imgelem ve biçim duygularıyla özgün görünümüleri olan sanatçılar, biz geri kalanların önüsüne, geleceğin keşfi için giden öncü keşifleri olmaktadır” demektedir (May, 1987). Gene, öncülerin; kendilerinden önceki ve günceldeki etki, ödev ve modelleri aşmış olduğu düşünüldüğünde-aynı eğitim hedefleri ve benzer toplumsal anlayış içinde nasıl olup da “farklı” davranabildiği, üzerinde durulması gereken bir konudur. Ona göre bu farklılık, eğitimin disiplini içinde donanıp beslendiği halde “özgürleşmeyi” başarabilmesinde yatmaktadır. Ancak eğitimin bunu bir çelişki olarak görmemesi düşüncesidir (May, 1987). Bu çerçevede eğitim fakültelerinde yetişenin “farklılığını” sanatçı kimliğinde taşıırken, bu tavrını eğitimin disiplini içinde uzlaştırması beklenecektir. Sanatsal yetkinliğini eğitimci sorumluluğu içinde taşıyarak ayrı bir rolü üstlenmesi gerekecektir. İlgili üniversitelerde sanat eğitimcisinin karşılaşıacağı sorunlara ışık tutabilecek tüm bilgileri alan içinde değerlendirip sonuçlara varabilecek ünitelerin çalışmalarıyla alan öğretimi derslerine derinlik kazandırmak yararlı olacaktır.

Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde sanat öğretiminin uygulama ile tanımlanan sürecinde kurumsal disiplinlere dayandırılması gerekmektedir. Beklenecek olan; sanatın kavram, ilke ve elemanlarını bilerek özgün ifade dilinde senteze ulaşabilmektir. “Sanatsal Yaratma”, kendini sanat yoluyla özgün ve özgür ifade eden bireyleri “yetiştirmesi” düşünülüyorsa; hem yöntemlerin buna göre hazırlanması, hem de eğitimcilerin bunları gerçekleştirecek şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. Yaşanılan ikilem; başta ele aldığımız farklı alan durumlarının birbirini yok etmeden kaynaşp, kaynaşamama sorunu olmaktadır. Sanatçı mı olacak, öğretmen mi? Sanatçı olmak için öğretmen olmalı mı ? Ya da öğretmen olması sanatçı olmasını gerektiriyor mu? Soruları içinde bu ikilemi çözümlenmeden sosyo-ekonomik yada kişisel nedenlerle sanat eğitimciliği yolunu seçmek durumunda kalmaktadır (Halıçınarlı, 1998).

Sanatçı olabilmek büyük bir uğraştır. Ancak sanatçı, sanat eğitimcisi olmak daha farklı sorumlulukları da beraberinde taşımaktadır. Çünkü, eğitimci olunduğu andan itibaren sanatla kurulacak ilginin sürecinde yer alma durumu gerçekleşmektedir. Sanat hem kavram hem de uygulama olarak öğretmenin kendi varlığında yaşamıyorsa, ancak bilgisi varsa; öğretmenliği sırasında derse yaklaşımı tekniği çok iyi öğreten ve uygulatan biri olmaktan

öteye gidemeyecektir. Sorun “yaratıcı gücü uyandırmak ve hayata geçirmek”se yaratıcı olmak ve yaratıcı tavrı bir misyon gibi taşımak gerekecektir.

SONUÇ

Duygu, düşünce ve us yoluyla hangi alanda olursa yaratıcı düşünceyi geliştirmek gerekmektedir. Ancak yalnız yetiştirme işiyle kalınamayacağı ve sorunlara hazırlıklı olma gereği de unutulmamalıdır.

Bu özellikle bireyler, belirlenmiş ve beklenen insan modelinden farklı davranabileceklerdir. Onları, bilinen, ezberci, dar kalıp ve yöntemlerle yaklaşmamıza izin vermeyeceklerdir.

Eğitim ortamında öğretmenler ve yöneticiler, çevresinde önce aile ve diğer kişilerle, içinde bulunulan kurumlar başta olmak üzere; böyle bir bireye eski öğrendikleriyle idare edemeyecekler ve yeni öğrenmelere, tutumlara açık olmak zorunda kalacaklardır. Bir başka deyişle; kötü bir değişim ve edilgen değil etkin bir çevre ve eğitime gereksinim duyulacaktır. Duygu, düşünce ve aklı etkili kılma; günümüz koşulları dikkate alınarak toplumsal ve toplumlararası gelişimimiz için kaçınılmaz bir yöntem olmalıdır.

Teknoloji çağının kuşağı, gerek kimlik yapısı gerekse eğilimleri bakımından farklıdır. Eğitim ortamı dışındaki teknolojik uyarım yoğunluğunu eğitimin hizmetine koşturmak gerekmektedir. Yeni öğrenme kaynakları, yeni teknoloji kaynaklarıdır. Sanatın kendi yapısına has araştırmalar ile sanatın teknolojisi geliştirilmelidir. Bu anlamdaki yöntem anlayışları; sanat eğitimi, kalıcı ve katılımcı etkinliğe ulaştıracaktır.

Soruna hangi açıdan bakılırsa bakılsın sorun, yaklaşım biçimimizde yatmaktadır. Çelişkilerden ahengi, uyumu ve dengeyi yakalayamamız alan öğretiminde uygulanacak yöntemlerle sağlanabileceğini dikkate almak gerekecektir.

KAYNAKLAR

- HALIÇINARLI, Emine, Özel Öğretim Yöntemleri İçinde Sanat Eğitiminin Problematikliği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İzmir, 1998.
- MAY, Rollo, Yaratma Cesareti, Çev.: Alper Oysal, Metis yy. I.Basım, İstanbul, 1987.
- MAY, Rollo, a.g.e., s.34.
- READ, Herbert, Sanat ve Toplum, Çev.: Selçuk Mülayim, Umran yy:5, Batı Düşüncesi Sanatı Dizisi: 1, Ankara, 1981.